

Право творчості

«Закон «Про правотворчу діяльність» — це своєрідний дороговказ для учасників правотворчого процесу в Україні»

НАГОЛОШУЄ ОЛЕКСІЙ КОТ, СТАРШИЙ ПАРТНЕР ЮФ «АНТИКА», ДИРЕКТОР НДІ ПРАВОТВОРЧОСТІ ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ НАПРН УКРАЇНИ

— 24 серпня 2023 року Верховна Рада України ухвалила довгоочікуваний Закон «Про правотворчу діяльність» (Закон). Чому цьому Закону приділено так багато уваги?

— Прочитую твіт Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука, який він розмістив одразу після голосування: «Україна вперше за 32 роки отримала «закон про закони». Сподіваюсь, що врешті-решт ми отримали шанс навести лад у системі нормативно-правових актів».

— У чому важливість Закону?

— Цей Закон — своєрідний дороговказ для всіх учасників правотворчого процесу. Він прийнятий з метою впорядкування правотворчої діяльності в Україні, посилення взаємодії між її учасниками в процесі підготовки нормативно-правових актів, а також контролю за їх реалізацією, забезпечення участі громадянського суспільства в правотворчій діяльності та якості законодавства України.

Закон визначає правові та організаційні засади правотворчої діяльності, принципи і порядок її провадження, учасників правотворчої діяльності, правила техніки нормопроєктування, порядок здійснення обліку нормативно-правових актів, а також правила дії нормативно-правових актів, усунення прогалин, подолання колізій у цих актах та здійснення контролю за їх реалізацією.

За своєю сутністю це процедурний акт, такий собі «процесуальний кодекс» правотворчого процесу в Україні.

— Які саме аспекти правотворчості він врегулює?

— Предмет Закону визначено достатньо широко: починаючи від планування правотворчої діяльності, розроблення проєктів нормативно-правових актів, їх прийняття (видання), доведення до відома населення, набрання чинності нормативно-правовими актами, ведення їх обліку, дії таких актів, усунення прогалин, подолання колізій у нормативно-правових актах і завершуючи здійсненням контролю за їх реалізацією (правовим моніторингом).

У Законі визначено принципи правотворчої діяльності, учасників цього процесу, описано систему нормативно-правових актів України, включаючи їх ієрархію, регламентовано стадії правотворчої діяльності та роль учасників цих процесів на кожному з етапів.

Особливу увагу приділено саме процесу підготовки нормативно-правових актів.

— Яку роль у правотворчих процесах Закон відводить науковцям?

— Із неприхованим задоволенням можна відповідально стверджувати, що роль на-

ОЛЕКСІЙ КОТ

Народився у 1977 році в Києві. У 1999 році закінчив юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Доктор юридичних наук, професор. Член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений юрист України. Юридичною практикою займається з 1996 року. Старший партнер ЮФ «Антика». У 2021 році очолив Київський регіональний центр Національної академії правових наук України, з 2023 року — директор Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПРН України. Спеціалізація: судові спори й арбітраж, експертна діяльність, контрактне право, корпоративне право, антимонітольне право, енергетика та природні ресурси. Член науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України. Член науково-консультативної ради при Верховному Суді. Заступник голови робочої групи з підготовки законопроекту з рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України. Рекомендований юрист згідно з Chambers Global, Chambers Europe, The Legal 500 EMEA, IFLR1000. Юрист року у сфері судової практики за версією міжнародного рейтингового агентства Best Lawyers у 2019 році. Переможець у номінації «Найкращий юрист із конкурентного права» за версією Юридичної премії 2015 року (газета «Юридична практика»). У 2017 році Асоціація адвокатів України в рамках конкурсу «Адвокат року» назвала Олексія Кота найкращим науковим діячем серед адвокатів.

уковців у правотворчих процесах за ухваленням Законом дуже важлива, якщо не сказати визначальна. Дві концептуальні функції Закон покладає безпосередньо на Національну академію наук України: підготовку на-

укової концепції розвитку законодавства України (частина 4 статті 22 Закону) та виконання функцій головної експертної установи з проведення юридичної (правової) експертизи проєктів законів (частина 3 статті 44 Закону).

Попри те що законодавець відтермінував введення в дію Закону «Про правотворчу діяльність» (Закон набрав чинності 20 вересня 2023 року, але вводиться в дію через один рік із дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, за винятком окремих його статей), вже сьогодні ведеться активна підготовча робота на виконання його положень.

Варто зауважити, що первісно (на етапі підготовки проєкту Закону, прийнятого за основу в першому читанні) функції головної експертної установи поклалися на галузеву академію — Національну академію правових наук. Але під час доопрацювання, враховуючи важливість питання, депутатський корпус ухвалив рішення покласти відповідні функції на Національну академію наук України.

— Як ухвалення Закону відобразиться на діяльності Інституту правотворчості та науково-правових експертиз?

— Прийняття Закону «Про правотворчу діяльність» уже вплинуло на наш інститут, який від моменту його створення в статусі наукової установи сфокусувався на проблемах правотворчості та науково-правових експертиз. 20 жовтня 2023 року постановою Кабінету Міністрів України на виконання положень Закону НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПРН України передано у відання Національної академії наук України. Тож ми сподіваємося, що наші знання й досвід у цій сфері стануть у пригоді для виконання Національною академією наук України функцій, покладених на неї Законом.

Це передусім робота над науковою концепцією розвитку законодавства України — документом, в якому на теоретико-емпіричній основі здійснюється системне прогнозування розвитку законодавства України, його окремих сфер, галузей та напрямів. У нас уже є досвід підготовки таких документів: наприкінці 2020 року ми разом з іншими колегами-цивілістами завершили роботу над Концепцією оновлення Цивільного кодексу України, яка широко обговорювалася в юридичних колах науковців, юристів-практиків, суддів, адвокатів, нотаріусів. За результатами обговорення цієї концепції було підготовлено законопроект № 6013 (більше відомий як законопроект про скасування Господарського кодексу), оновлено текст книги І Цивільного кодексу, працюємо над іншими книгами.

Ба більше, саме фахівці нашого інституту брали участь у підготовці кон-

цепції Закону України «Про правотворчу діяльність», концепції Закону «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення порядку подання альтернативних законопроектів», працювали над текстами відповідних законопроектів.

— Які ще напрями охоплює діяльність НДІ правотворчості та науково-правових експертиз?

— З початку 2021 року наукові співробітники нашого Інституту підготували понад 100 законопроектів, експертних висновків на проєкти законів та інших нормативно-правових актів. І це не враховуючи висновків на запити органів судової влади, міністерств та інших державних інституцій, місцевих громад!

У цьому контексті ми уважно відстежуємо законопроекти, якими планують врегулювати процес лобювання в Україні, адже наш інститут, по суті, забезпечує повний цикл розробки законів — від ідеї законопроекту, яка втілюється у відповідну концепцію, підготовки та узгодження його тексту до моніторингу ефективності застосування прийнятого закону з точки зору досягнення його мети.

Окремим рядком ідуть у діяльності нашого інституту так звані комерційні висновки, тобто висновки з питань правозастосування на запит юридичних осіб, підприємців, адвокатів та адвокатських об'єднань, юристів-практиків тощо — найчастіше адвокати їх використовують у суді для обґрунтування позиції або для її підсилення.

Попит на такі висновки зумовлений багатьма факторами. Насамперед тим, що в нашому інституті працюють фахівці з усіх без винятку галузей права: цивільного права (договірного права, підприємницьких відносин, корпоративного права тощо), цивільного процесу, кримінального права і кримінального процесу, теорії права, конституційного, земельного, міжнародного права та інших. Усі вони є визнаними фахівцями у своїй сфері, входять до науково-консультативних рад при Голові Верховної Ради, Конституційному Суді, Верховному Суді, працюють позаштатними радниками та консультантами в різноманітних органах державної влади, національних агентствах, комітетах Верховної Ради України.

Ще одна важлива обставина. Ми дуже відповідально ставимося до свого реноме фахівців у галузі права і відповідаємо за всі наші наукові висновки власним іменем і авторитетом, на які науковець працює все життя. І сподіваюся, ми ще попрацюємо — заради науки, заради нашої держави, заради всіма нами омріяної Перемоги.